

LÄNSSTYRELSEN
GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN
Miljöavdelningen
Naturresursenheten
Bengt Frizell
tel 031-6058 25
E-post:@o.lst.se

BESLUT
1997-05-23

Enligt sändlista

Diarienummer
231-1661-94

Naturreservatet HÄRÖN

Beslut enligt 7 § naturvårdslagen

Länsstyrelsen beslutar att de delar av det beskrivna området som avgränsats med heldragen svart begränsningslinje på bifogad karta (bilaga 1) av skäl som angivits under rubriken "Ändamålet med reservatet" skyddas som naturreservat med stöd av 7 § naturvårdslagen.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8 - 10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen vilka anges nedan samt enligt 9 § naturvårdsförordningen skall vård och förvaltning bedrivas överensstämmande med upprättad skötselplan (bilaga 2).

FÖRESKRIFTER FÖR HÄRÖNS NATURRESERVAT

- A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar markägares eller annan sakägares rätt att förfoga över fastighet.

Det är förbjudet att

1. uppföra ny byggnad; ekonomibyggnader som krävs för skötseln av Härön får uppföras efter tillstånd från Länsstyrelsen.
2. muddra, tippa, spränga, schakta och fylla ut med massor; åtgärder som krävs för skötseln av reservatet får utföras efter tillstånd från Länsstyrelsen
3. bedriva täkt av sten ,grus, sand eller lera; täkt för husbehov får utföras efter tillstånd från Länsstyrelsen.
4. använda handelsgödsel eller liknande på naturbetesmark eller äng.
5. anlägga ny brygga eller ny båthamn; förbudet skall inte hindra förvaltaren från att uppföra enklare landstignings/förtöjningsplatser för besökande eller att återuppföra brygga som förstörts.
6. anordna eller upplåta vattenområde för bojförtöjning; förbudet gäller ej bojförtöjning

vid brygga eller landstrand för markägarens behov.

7. anordna upplag annat än för jordbrukets behov.
8. anlägga campingplats.
9. anlägga ny väg eller stig med undantag för friluftslivets behov: förbudet gäller inte underhåll av befintlig väg eller stig.
10. plantera barrträd.

Det är förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

1. framdraga ledningar i luft eller mark.
- B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående markägare eller annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång
 1. Om markägare själv ej önskar upprätthålla hävden av kulturmarken skall naturvårdsförvaltaren äga rätt att på lämpligt sätt enligt upprättad skötselplan trygga vården av kulturlandskapet.
 2. Naturvårdsförvaltaren skall efter samråd med markägare äga rätt att:
 - a) utmärka och underhålla stigar, uppsätta stättor och informationsskyltar samt anordna eldplatser, allt enligt fastställd skötselplan
 - b) utföra röjning av vegetation som hotar att krympa åker, betes- och slåtterytor samt borttaga vegetation av tall och gran, allt enligt fastställd skötselplan.
- C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom reservatet

Det är förbjudet att

1. plocka blommor eller gräva upp plantor
2. tälta annat än på av naturvårdsförvaltaren anvisad plats
3. medföra ej kopplad hund
4. göra upp eld annat än på av naturvårdsförvaltaren anvisade platser
5. omlagra sten på klapperstensfält eller bortföra sten därifrån.
- D. Bestämmelser enligt 9 § naturvårdsförordningen om vård och förvaltning

1. Till naturvårdsförvaltare utses Väst kuststiftelsen.
2. Naturreservatet utmärkes genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
3. Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt skötselplan (bilaga 2).

ÄNDAMÅLET MED RESERVATET

Härön uppvisar ett ålderdomligt odlingslandskap präglat av bete och slåtter med stora floristiska och estetiska värden. Traditionell jordbruksdrift har bedrivits på Häröns centrala delar fram till för några sedan. All jordbruksdrift på Härön utgår idag från gården Ängen som ägs och förvaltas av Naturvårdsverket. Häröns strand- och vattenområden är samtidigt av stor betydelse för friluftslivet. Till Häröns naturmiljö hör även ett omfattande marint område med såväl exponerade hårbottenar som skyddade, grunda leror i Härö båg.

För att upprätthålla områdets biologiska värden krävs en vårdintensiv skötsel inriktad mot bete och slåtter. Särskilda insatser kommer också att krävas för att undvika slitage och störningar från besökande till Härön. Ett långsiktigt skydd och vård av Härön förutsätter därför att området avsätts som naturreservat enligt naturvårdslagen.

Ändamålet med reservatet är att bevara kulturmarker med stora floristiska och landskapliga värden, strand- och vattenområden av betydelse för det marina växt- och djurlivet. Syftet med reservatet är även att informera och sprida kunskap om natur- och kulturmiljön på Härön till besökande

Ändamålet med reservatet skall tryggas genom att:

- slå vakt om det ålderdomliga småskaliga jordbruket och genom olika åtgärder vidmakthålla den öppna landskapskaraktären med sina kulturmarker, strandområden och hällmarker samt gynna värdefull fauna och flora
- värna om de marina miljöernas stora värden bl a som reproduktions- och uppväxtområden för fiskarter och som rast- och näringsplatser för vadare och sjöfågel
- skydda områden mot förändringar Som negativt kan inverka på dess utnyttjande för friluftslivet men även skydda miljön mot slitage och störningar

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Uppgifter om reservat et

Namn	Härön
Kommun	Tjörn
Fastigheter	Härön 1:4, 1:5, 1:6, 1:7, 1:8, 1:31, Stavsundsholmen 1:2, 1:3
Naturvårdsförvaltare	Väst kuststiftelsen
Areal	707 hektar (varav: vatten 380 hektar, betesmark 277 hektar, åker/äng 7 hektar, övrig mark 43 hektar)
Riksregisternummer:	14-02-

Området är beläget på nordvästra delen av kommunen strax väster om sundet vid Kyrkesund och omfattar förutom större delen av själva Härön även Härö båg med holmar och skär samt närliggande holmar och skär från Kalvsundshuvud till Råbbehuvud.

Naturvärden

Härön präglas i stort av trädfri hållmarksnatur genomkorsad av dalgångar med lösa jordarter. Tydliga skiljelinjer råder mellan utmarker och inägomarker. De förra karakteriseras huvudsakligast av hållmarker och hedkomplex, kärr och vattensamlingar. De senare omfattar åkermarker, olika typer av ängsmarker, åkerrenar och brynvegetation.

Människans utnyttjande av naturen har präglat landskapet genom århundraden och Bohusläns småskaliga naturlandskap har i hög grad bestämt utnyttjandets karaktär. Detta speglas speciellt på Härön där odling och betesdrift haft obruten kontinuitet sedan lång tid tillbaka. Markerna kring gårdarna Ängen och Gården ger tydliga belägg härför och, speciellt Ängen, uppvisar i dag ett jordbrukslandskap i drift med åkerbruk och slåtter så gott som uteslutande med ålderdomliga metoder och arbetssätt. Dessa hävdmetoder ger ett kulturlandskap med rik biologisk mångfald, historisk kontinuitet och tilltalande landskapsbild.

Berggrunden utgöres i stort av ådergnejs med inslag av amfibolit (mörk basiskbergart). Härön ligger i en moränfattig region och den morän som kan antagas ha överlagrats på ön har omvandlats till svallsediment med kvarliggande block och sten. Jordarterna kan indelas i havssediment och terrestriska jordar. Sedimenten förekommer vanligen i klåvorna, ofta med inslag av skal (skaljord). Terrestriska jordarter bildas alltså (vittringsjord och torv av olika slag). Öns högsta partier når en höjd av ca 30 meter över havet.

Grundområdena i framför allt Härö båg har stor betydelse för den marina naturmiljön och utgör viktiga reproduktionsområden.

En utförligare redogörelse rörande Häröns naturmiljö och kulturlandskap framgår av bifogade skötselplan samt av utredningen "Härön - Levande odlingslandskap" utarbetad av Länsstyrelsen i samarbete med Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer under redaktion av Gunilla Olsson (Länsstyrelsens publikationsserie 1986:3), Miljöavdelningen.

Dokumentation

Området berörs av ett flertal utredningar och beskrivningar. Här redovisas endast de vilka haft betydelse för gjorda ställningstaganden:

Göteborgsregionens Kommunalförbund, Naturvårdsplanering, 1987

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer, Härön - Levande odlingslandskap, (Länsstyrelsens publikationsserie 1986:3), Miljöavdelningen, Göteborg 1986

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, Värdefulla odlingslandskap i Göteborgs och Bohus län - Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden, (Länsstyrelsens publikationsserie 1995:21), Miljöavdelningen, Göteborg 1995)

Länsstyrelsen Göteborgs och Bohus län, Ängar och Hagar på Tjörn.

Naturinventeringar i Göteborgs och Bohus län, 1989:3, Göteborg 1989

Tjörns kommun, Översiktsplan 90, Tjörns kommun, antagen 1991-11-28

ÄRENDETS BEREDNING

Planeringsbakgrund

Härön har åsatts riksintresse för såväl naturvård som friluftsliv enligt 2 kap 6 § naturresurslagen samt omfattas av särskilda hushållningsbestämmelser enligt 3 kap 4 § samma lag. Vidare gäller strandskyddsbestämmelser enligt 15 § naturvårdslagen för större delen av förordnandeområdet. Göteborgsregionens kommunalförbund har i sin naturvårdsplanering från 1987 åsatt Härön högsta naturvärde. I Översiktsplan 90, Tjörns kommun, antagen av kommunfullmäktige 1991-11-28, rekommenderas ett naturvårdsskydd för Härön enligt naturvårdslagen. I Länsstyrelsens ängs och hagmarksinventering har ön i sin helhet klassats som "högsta värde" (klass 1).

Initiativframställning

Häröns Intresseförening, Fiskeläget Härön Samfällighetsförening och Tjörns Naturskyddsförening har hos Länsstyrelsen hem ställt om naturskyddsförordnande för rubricerade områden i Tjörns kommun. Som skäl för hemställan åberopas den unika naturmiljön.

Remisser

Med utgångspunkt från Häröns stora värde från naturvårds- och friluftssynpunkt samt dess värde som kulturlandskap och med anledning av inkomna initiativ från nämnda intresseföreningar har Länsstyrelsen upprättat ett förslag till beslut om naturreservat enligt naturvårdslagen. Förslaget har i laga ordning delgivits berörda sakägare. Tjörns kommun samt Naturvårdsverket har erhållit detsamma för yttrande. Samråd har dessutom ägt rum med Tjörns Naturskyddsförening.

Erinringar har inkommit från sakägare till fastigheterna Härön 1:4, 1:5, 1:6 samt 1:8 och har bl a omfattat yrkanden rörande inlösen av delar av fastigheterna samt några smärre gränsändringar.

Länsstyrelsen har i överläggningar med markägarna klargjort att de föreslagna föreskrifterna för naturreservatet inte är av den karaktären att de medger rätt till särskild ersättning. Däremot har länsstyrelsen erbjudit de markägare som så önskar att sluta frivilliga avtal om köp för hela eller delar av fastigheter på Härön.

Avtal om förvärv har således träffats för Härön 1:4 (del av), 1:7 och 1:31. Länsstyrelsen har i de flesta fall tillmötesgått erinringarna gällande reservatsgränser och undantag från förordnandet.

Kommunstyrelsen i Tjörns kommun har ej haft någon erinran mot förslaget till naturreservat.

Naturvårdsverket tillstyrker i allt väsentligt förslaget. Dock vill verket peka på behovet av några kompletteringar: För att trygga ändamålet med reservatet måste föreskrifterna i 8 naturvårdslagen ha ett tillägg omfattande förbud att använda handelsgödsel eller liknande på naturbetesmark och äng. Vidare måste, enligt verket, uppdragstagare/brukare samt uppföljning och utvärdering av naturvårdsförvaltningen.

Naturvårdsverkets remissvar har beaktats. Sålunda har i föreskrifterna enligt 8 § naturvårdslagen tillfogats förbud att använda handelsgödsel eller liknande på naturbetesmark och äng. Skötselplanen har kompletterats med krav på avtal med uppdragstagare/brukare i förekommande fall samt krav på avtal med uppdragstagare/brukare i förekommande fall samt krav på uppföljning och utvärdering.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bilaga 3 (formulär F 15).

I handläggningen av detta ärende har deltagit landshövding Göran Bengtsson, beslutande, förste länsassessorn Magnus Sandström, byrådirektören Roland Olin, länsarkitekten Sven Öjersjö, länsantikvarien Jan-Gunnar Lindgren samt biträdande miljödirektören Bengt Frizell, den sistnämnde föredragande.

Göran Bengtsson

Bengt Frizell